

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ἀριθμός 40

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Ζ' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

11-10-2026

Συνεχίζουμε, ἀδελφοί μου, τήν ἀναφορά μας στά ἀρχιερατικά ἄμφια.

Η ΜΙΤΡΑ. Ἡ μίτρα εἶναι τό ἐπίσημο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, πού φέρει ὁ Ἐπίσκοπος, κατά τήν Θεία Λειτουργία, ὑπό μορφή στέμματος. Ἡ μίτρα διακοσμεῖται μέ διάδημα κυκλικῶς καί μέ δικέφαλο ἀετό, φέρει δέ τέσσερις Εὐαγγελιστές καί σταυρό στήν κορυφή της. Ἡ μίτρα ἔχει τά πρότυπά της στόν Ἀρχιερέα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ ὁποῖος ἔφερε «κίδαριν» (=κάλυμμα) στό κεφάλι (Ἔξοδ. 29,9), ἀλλά καί στά στέμματα τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων. Ὁ Καθηγητής Φουντούλης σημειώνει: «Ἡ μίτρα εἶναι γνωστό ὅτι ἐφορεῖτο μόνο ἀπό τόν Ἐπίσκοπο τῆς Ρώμης (πρίν τό σχίσμα) καί τόν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο. Στήν Κωνσταντινούπολη εἰσήχθη ἀπό τόν Κύριλλο Λούκαρη τόν 17^ο αἰῶνα, πού χρημάτισε πρῶτα Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, καί ὕστερα γενικεύθηκε (Λειτουργική). Ἀπό τότε εἰσήχθη στό Βυζαντινό Τυπικό, ὡς σύμβολο τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Ἐπισκόπου. Κατά τήν παράδοση, ἡ μίτρα συμβολίζει τόν ἀκάνθινο στέφανο καί τήν πνευματική ἀρχή καί ἐξουσία τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Τό συνοδικό γράμμα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Διονυσίου τοῦ Μουσελίμη (1671-1673) καταλήγει λέγοντας: «Ὅθεν καί λίθοις κοσμεῖται ποικίλοις (ἡ μίτρα), τήν ποικιλότητα τῶν ἐν τῇ ἀγία τοῦ Χριστοῦ κεφαλῇ ἀρετῶν ὑποσημαίνουσα». Ὅταν πρόκειται νά τοποθετηθεῖ ἡ μίτρα στήν κεφαλή τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ διάκονος λέγει: «Εὐλόγησον Δέσποτα, τόν ἱερόν Στέφανον (μίτραν). Καί ὁ Ἐπίσκοπος θά πεῖ: «Ἐθηκας ἐπὶ τήν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθων τιμίων· ζωὴν ἠτήσατό σε, καί ἔδωκας αὐτῷ μακρότητα ἡμερῶν» (Ψαλμ. 20,4-5). Ὁ Ἀρχιερέας στεφανώνεται καί κοσμεῖται μέ τέτοια τιμή, ὥστε οἱ χριστιανοὶ βλέποντες τό σημεῖο «τῆς τοιαύτης καί τοσαύτης ἐξοχωτάτης χάριτος τοῦ Θεοῦ» νά τοῦ ἀποδίδουν τήν ἀξιοπρεπῆ ὑπακοή, τιμή καί εὐλάβεια.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΡΑΒΔΟΣ Ἡ ΠΑΤΕΡΙΤΣΑ. Ἡ ράβδος, ὡς ἔμβλημα ἱεραρχικό, ἀναφέρεται σέ ὅλους τούς ἀρχαίους λαούς. Στούς Ἑβραίους ἦταν ἔμβλημα ἐξουσίας καί ἡγεμονίας στίς φυλές τοῦ Ἰσραήλ. «Σκῆπτρον ἐν δώσω τῷ υἱῷ σου» (Γ' Βασ. 11,13). Γνωστή εἶναι ἡ ράβδος τοῦ Μωϋσῆ ἐνώπιον τοῦ Φαραώ (Ἐξοδ. 7,9), τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας (Ἐξοδ. 14,16), στήν ἔρημο (Ἐξοδ. 15,25), καθὼς καί ἡ ράβδος Ααρών ἡ βλαστήσασα» (Ἀριθμ. 17,26 καί Ἑβρ. 9,4-5). Εἰσάγεται στήν Χριστιανική Ἐκκλησία. Ἡ ἐξουσία τοῦ Ἐπισκόπου εἶναι πνευματική καί ἡ ράβδος συνδέεται μέ τήν διαποίμανση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι, συνήθως, ἐπιχρυσωμένη ἢ ἐπασημωμένη ἢ ἀπό ἄλλο πολύτιμο ὑλικό. Ὁ σταυρός, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει στήν πάνω ἄκρη ἐν μέσῳ δύο ὄψεων, δηλώνει τήν νίκη τοῦ Χριστοῦ. Τά δύο φίδια παραπέμπουν στό γεγονός τῆς, ἀπό τόν Μωϋσῆ, ὑψώσεως τοῦ χάλκινου φιδιοῦ στήν ἔρημο, ὡς προεικόνιση τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ράβδος προσδιορίζεται πρῖν ἀπό τόν 14^ο αἰῶνα. Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Στεφανίδης σημειώνει ὅτι ἡ τελετή τῆς «προβλήσεως» δηλαδή τῆς ἐγκαθίδρυσης τοῦ νέου Πατριάρχου, ὡς κύριο στοιχεῖο εἶχε τήν ἐγχείρηση (παράδοση) τῆς ράβδου ἀπό μέρους τοῦ αὐτοκράτορα, ὡς ἐμβλήματος τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας. Μάλιστα, ὁ Συμεών τήν ὀνομάζει «ἱεράν ράβδον», καί τήν θεωρεῖ «τιμιώτερον καί ποιμαντικῆς ἐξουσίας σύμβολον». Ἐκτοτε τήν κρατοῦν ὅλοι οἱ Ἐπίσκοποι. Ὅταν πρόκειται νά κρατήσῃ ὁ Ἀρχιερέας τήν ποιμαντορική ράβδο λέγεται ἡ ἐξῆς εὐχή: «Ράβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ Σιών, καί κατακυρίευσεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου» (Ψαλμ. 109,2). Ἡ ράβδος εἶναι «ἡ ράβδος εὐθύτητος, ἡ ράβδος τῆς Βασιλείας Κυρίου» (Ψαλμ. 44,7), Αποκάλ. 2,27), εἶναι τό ἔμβλημα τῆς ἐξουσίας πού περιβάλλεται ὁ Ἀρχιερέας. Ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης σημειώνει: «Ἡ ράβδος σημαίνει τήν ἐξουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τό στηρικτικόν τοῦ λαοῦ καί τό ποιμαντικόν, καί τό νά δύναται (ὁ Ἐπίσκοπος) νά ὁδηγῇ καί τό νά παιδεύῃ τούς ἀπειθεῖς καί τό νά συνάγῃ εἰς τόν ἑαυτόν του τούς μεμακρυσμένους. Ἀκόμη, ἡ ράβδος διώκῃ τούς θηριώδεις καί βλαπτικούς· καί τελευταῖον δηλοῖ τόν Σταυρόν τοῦ Χριστοῦ καί τό νικητικόν σημεῖον, μέ τό ὁποῖο ἡμεῖς τιμῶμεν καί στηριζόμεθα καί παιδαγωγούμεθα, καί νεκρώνοντες τά πάθη ἐλκόμεθα εἰς τόν Χριστόν καί τούς ἐχθρούς κυνηγοῦμεν καί πάντοτε φυλαττόμεθα καί σωζόμεθα.

Ο ΜΑΝΔΥΑΣ. Ὁ μανδύας, ὡς ἄμφιο, εἶναι ἔνδυμα μεγαλοπρεπές καί πολυτελέστατο, κοσμημένος μέ «ποταμούς» κοκκίνου χρώματος, μέ μακριά πτυχώδη οὐρά. Ὁ Ἐπίσκοπος φέρει τόν Μανδύα στόν ἀρχιερατικό ἔσπερινό, χοροστατῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου, στόν Ὁρθρο, ὅταν πρόκειται νά λειτουργήσῃ, ἐπὶ τοῦ θρόνου, πρίν φορέσῃ τήν ἀρχιερατική του στολή. Ἐπίσης, καί σέ ἄλλες ἱεροπραξίες, ὅταν πρέπει νά χρησιμοποιήσῃ τό μικρό ὠμοφόριο καί τό ἐπιτραχήλιο. Καί οἱ Ἀρχιμανδριῖτες, ὡς ἡγούμενοι Μονῶν, φέρουν μανδύα καί ράβδο σέ ἱεροπραξίες, ὅπως τοῦ πανηγυρικοῦ Ἐσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου, ὅταν δέν φοροῦν φελόνιο. Κατ' ἀρχάς ὁ μανδύας ἦταν ἔνδυμα πού ἔφεραν οἱ βασιλεῖς καί οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς Ἐκκλησίας ἀρχιερεῖς καί μοναχοί. Γιά τόν μανδύα ὡς ἄμφιο, ἔχομε τήν μαρτυρία τοῦ Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος στό ἔργο του «Μυστική θεωρία» τόν ὄγδοο αἰῶνα γράφει: «τό δέ μανδῖον (μανδύα), ἐμφαῖνον, διά τῆς ἀπολελυμένης ἀπλώσεως τήν πτερωτήν τῆς τῶν ἀγγέλων μιμήσεως, καθ' ὅτι ἀγγελικόν σχῆμα λέγεται». Ἐδῶ ἀναφέρει καί τόν συμβολισμό του, στήν μοναχική πολιτεία. Ἀπό ὅλα αὐτά διαπιστώνονται τά ἑξῆς: α) Ὁ μανδύας ἦταν ἄμφιο ἐπισκοπικό καί μοναχικό, β) ἔχει προέλευση καλογερική, ἀλλά ἐπίδραση αὐτοκρατορική. Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Παναγιώτης Τρεμπέλας γράφει: «Οἱ ἐπίσκοποι, οἵτινες συνήθως ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν μοναχικῶν τάξεων, διατηρήσαντες τόν μανδύαν ἀπό τῆς μοναχικῆς χρήσεως μετέβαλον αὐτόν εἰς ἄμφιον μεγαλοπρεπές καί κοσμικόν, διά ποταμῶν κεκοσμημένον». Ὁ καθηγητής Φουντούλης σημειώνει: «Τέλος ὁ μανδύας, τόν ὁποῖον περιβάλλονται ὅταν χοροστατοῦν οἱ ἀρχιερεῖς καί οἱ ἡγούμενοι, θεωρεῖται εἴτε αὐτοκρατορικῆς προελεύσεως, εἴτε ἐξέλιξη τοῦ μοναχικοῦ μαύρου καί πολυπτύχου μανδύου». Στίς τέσσερις γωνιές τοῦ μανδύα, ὑπάρχει τμήμα πού εἶναι περισσότερο στολισμένο, καί καλεῖται «πῶμα»· ἐδῶ, συνήθως, εἰκονίζονται οἱ τέσσερις Εὐαγγελιστές. Ἀπό κάθε «πῶμα» ἀναχωροῦν ἐγχρωμες λωρίδες, πού λέγονται «ποταμοί». Ὁ Συμεών λέγει: «Ποταμοί δέ λέγονται διά τήν φωνήν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ ποταμοί ρεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος ζῶντος» (Ἰω. 7,38). Καί συμπληρώνει: «Τότε κατέβη τό Ἅγιον Πνεῦμα, καί ἡμεῖς ἐλάβομεν τήν Θεῖαν Χάριν, καί ἀπό τήν καρδίαν τῶν πιστῶν οἱ ποταμοί τρέχουσι καί τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τό ὁποῖο δηλοῖ ὁ μανδύας».

Θά συνεχίσουμε ὁμως, σύν Θεῷ, στό ἐπόμενο κήρυγμα. **ΑΜΗΝ!**